

ДО 140-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

СТАНОВЛЕННЯ ФУТБОЛУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ: ХРОНІКА ЖИТТЯ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

ЗУБАЛІЙ Микола Дмитрович – старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання НАПН України, член-кореспондент Української академії наук, кандидат педагогічних наук, доктор філософії

Вивчення літературних джерел з фізичного виховання і спорту засвідчує, що у становленні й розвитку футболу на західноукраїнських землях провідна роль належить видатному діячу спортивно-гімнастичного руху в Західній Україні **Івану Миколайовичу Боберському** (14.08.1873 – 17.08.1947). Готуючись до майбутньої професійної діяльності, він після закінчення Самбірської гімназії та Львівського університету навчався у Відні й Граці (Австрія). За кордоном він також закінчив однорічні курси з фізичного виховання й отримав диплом учителя руханки середньої школи. Робота й навчання в іноземних навчальних закладах, науково-практичні подорожі по Німеччині, Швеції, Франції та Чехії дали змогу йому вивчити передові європейські системи розвитку фізичного виховання, спорту й футболу, який почав інтенсивно поширюватися на західноукраїнських землях. Озброєний передовими ідеями європейського фізичного виховання, І. М. Боберський розпочинає у Львові навчальну, організаційну, наукову, методичну, видавничу й кадрову підготовку місцевих фахівців. Адже в галицькому фізичному вихованні в ті роки бракувало всього: вчителів, інструкторів, підручників, посібників, української термінології, розробленого змісту й правил проведення спортивних ігор, у тому числі й змагань з футболу.

1898 – 1900 – вивчення І. М. Боберським змісту й правил гри у футбол під час навчання у Відні й Граці (Австрія) на однорічних курсах фізичного виховання з підготовки вчителів руханки середньої школи та під час науково-

практичних подорожей по Німеччині, Франції та Швеції.

1901, початок року – приїзд І. М. Боберського до Львова після навчання за кордоном. Перебуваючи за кордоном, він вивчив німецьку мову, отримав філологічну освіту, закінчив однорічні курси фізичного виховання, склав державний іспит на вчителя руханки середньої школи й попрацював за фахом. Під час навчання він також ознайомився в Чехії, Німеччині, Швеції та Франції з передовими європейськими системами фізичного виховання, олімпійським рухом, популярними в Європі видами спорту та англійським футболу.

1901 – вступ І. М. Боберського до Львівського спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл», де його обрали заступником голови, а пізніше – головою. З цим товариством пов'язані його кращі роки життєдіяльності, здійснення задуманих планів щодо впровадження на західноукраїнських землях національної системи фізичного виховання, яка включала руханку, копаний м'яч, легку атлетичку, ковзанярство, мандрівництво, хокей на траві, лицетарський та інші види спорту.

1901 – доручення, отримане І. М. Боберським на зборах Львівського спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл», керувати при товаристві гуртком (курсами) з підготовки вчителів руханки для загальноосвітніх шкіл. У цьому гуртку проходила іспит розроблена І. М. Боберським українська спортивна термінологія, в тому числі й футбольна (копаний м'яч). Учительські курси закінчила плеяда вчителів руханки, які тісно пов'язали свою працю з фізичним вихованням та впровадженням на західноукраїнських зем-

лях футболу. Це С. Гайдучок, О. Гузар, І. Криницький, Е. Любович, С. Матренчук, Т. Поліха, Ю. Сематюк, І. Сохацький, П. Франко, Т. Франко; з Тернопільського «Сокола» – П. Зимак, Т. Остап'юк; із Стрийського «Сокола» – І. Криницький. З галицьких жінок учительські курси при Львівському «Соколі» закінчили О. Федів-Суховерська, Д. Білинська-Навроцька та С. Сидорович.

1902, вересень – уведення І. М. Боберським до навчальних програм для молодших класів першої Академічної гімназії у Львові забав та ігор з м'ячем.

1902, вересень – початок викладання І. М. Боберським гімназістам 5-а та 5-б класів першої Академічної гімназії у Львові теоретичних і практичних знань, умінь і навичок гри у футбол.

1903, вересень – створення І. М. Боберським у першій Академічній гімназії Львова першої дружини з копаного м'яча (футболу), на базі якої був пізніше організований Український спортивний кружок (УСК).

1904 – прийняття на посаду вчителя гімнастики Перемишлянської української гімназії Євгена Любовича, який одним з перших закінчив у Львові курси з підготовки вчителів руханки професора І. М. Боберського. Прихід до гімназії Є. Любовича став переломним у розвитку фізичної культури і спорту, що привело до створення в гімназії спортивного гуртка «Копана», в якому культивувався футбол й було організовано футбольну команду «Сянова Чайка».

1904, травень – створення І. М. Боберським у першій Академічній гімназії Львова Українського спортивного кружка (УСК), від якого розпочався новий етап розвитку футболу в Галичині. Одним із завдань УСК було проведення тренувань учнів з футбольним м'ячем на зеленому полі.

1904 – видання І. М. Боберським першого навчально-методичного посібника «Забави і гри рухові» (Львів, 1904. – 31 с.) і введення в обіг україномовного терміну «копаний м'яч» – відповідника поняття *футбол*.

1905 – видання І. М. Боберським для вчителів і учнів навчально-методичного посібника «Забави і гри рухові». Частина II (вісімнадцять м'ячевих ігор). (Львів, 1905. – 29 с.) з метою підвищення їхнього інтересу до копаного м'яча, поліпшення навчально-тренувального процесу в першій Академічній гімназії Львова та Українському спортивному кружку.

1906 – заснування професором І. М. Боберським у першій Академічній гімназії Львова першого Українського спортивного кружка (УСК), в якому почали розвивати футбол, легку атлетику, бокс, хокей на траві, ковзанярство,

лещетарство, мандрівництво. Під час його заснування Івану Боберському вдалося переконати цісарсько-королівських професорів і польську шляхту в тому, що назва «український» не є страшною, як її вони сприймали до цього.

1906 – 1910 – здійснення І. М. Боберським з футбольною командою першої Академічної гімназії поїздки по галицькому краю з проведенням лекцій з методики копаного м'яча та футбольних ігор з командами місцевих гімназій. Ці поїздки, лекції та футбольні ігри проводилися з великим успіхом, сприяли популяризації футболу, створенню нових команд і залученню учнівської молоді до регулярних занять футболом.

1906 – видання у Львові професором І. М. Боберським посібника з футболу «Забави і гри рухові. Частина III. Копаний м'яч» (Львів: накладом т-ва «Сокіл», 1906. – 36 с.) тиражем 3 тисячі примірників, який послуговував новим поштовхом у розвитку в Галичині футболу та української термінології у період австро-угорського і польського панування аж до «золотого вересня» 1939 року.

1907 – запрошення І. М. Боберським до Львова із празького студентського клубу «Славія» тренера-інструктора з футболу пана Льомозу для підвищення майстерності гравців команди «Україна» (див. Т. Франко. Початки українського спорту у Львові // Альманах СТ «Україна». – 1939. – С. 29).

1907 – початок видання у Львові з ініціативи І. М. Боберського «Соколівських вістей», в якому друкували матеріали про створення й розвиток футболу в Західній Україні.

1907 – включення до основного складу першої дружини копаного м'яча Українського спортивного кружка (УСК) «Україна», створеного на базі першої Академічної гімназії Львова, таких гімназистів старших класів, як: Анатоль Лукасевич (воротар), Василь Остапчук, Степан Гайдучок, Степан Кизима, Степан Цимбал, Петро Франко, Гриць Лучаківський, Василь Косаревиц, Ананій Степанів, Антін Зелений та ін.

1908, 28 серпня – вибори І. М. Боберського, відомого спортивного діяча і засновника у Львові першої української футбольної команди «Україна», головою спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл-Батько». За час керування товариством з його ініціативи були створені нові спортивні структури, набули поширення та розвитку окремі види спорту (зокрема, футбол), спортивні товариства, футбольні команди й клуби не лише у Львові, а й в усьому галицькому краї. Як незаперечний лідер фізичного та національного відродження І. М. Боберський усю свою діяльність у товаристві «Сокіл-Батько» присвятив вихованню повноцінного українського громадянина. Його висловлювання й гасла-

кличі актуальні і в наш час, коли так важко йде процес державотворення, виховання в молоді національної свідомості, творення нової людини, зокрема в галузі фізичної культури і фізичного виховання. На цій посаді І. М. Боберський перебував до 1914 року.

1908 – створення у Львові при Українському спортивному кружку (УСК) чотирьох дружин копаного м'яча з різними назвами. У цих командах, крім проведення футбольних поєдинків, вивчали теорію і методику занять футболом. Ця діяльність була новою для футбольних дружин і сприяла кращій підготовці футболістів.

1909, вересень – приїзд до Тернополя голови Львівського спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл-Батько» професора І. М. Боберського з футбольною командою першої Академічної гімназії Львова для проведення лекцій і показових футбольних ігор з командами місцевих гімназій. Ця поїздка вилітала у велику подію, на яку очікували з великим нетерпінням усі гімназисти, що почали регулярно займатися футболом.

1909, вересень – виступ голови Львівського спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл-Батько» професора Івана Боберського перед учнями Тернопільської гімназії з лекцією на тему: «Про основи гри в копаній м'яч» і проведення після цього показового матчу між учнями Львова і Тернополя.

1910 – придбання за кошти професора І. М. Боберського, львів'ян та українців з Америки території у Львові для будівництва великого спортивного майдану товариства «Сокіл-Батько». На цьому місці, як відомо, 14 липня 1894 року відбувся перший на етнічних українських землях офіційний футбольний матч між сокільськими командами Львова і Кракова.

1910 – початок будівництва у Львові за сприяння І. М. Боберського великого спортивного майдану товариства «Сокіл-Батько» – «Городу для українського населення Львова» (190×120 м), де передбачалися два футбольні поля, майданчики для баскетболу (кошівки), волейболу (відбиванки). Основні внески на купівлю землі зробили М. Шухевич, Т. Соловій, К. Паньковський, С. Федак, Д. Левицький, М. Заячківський, Л. Кульчицький, К. Левицький, І. Сполітакевич, митрополит Галицький та архієпископ Львівський А. Шептицький. Жителі Чортківщини на викуп площі «Сокола-Батька» у 1931 – 1934 роках зібрали 287,55 злотих і 40 доларів. І. М. Боберський пожертвував на «Український Город» у Львові 112 доларів. До 1938 р. було викуплено 9 з 11,5 моргів (1 морг дорівнює 0,56 га). Цей спортивний майдан проіснував у місті до 1938 року, коли постановою Львівського воєводства від 10 травня 1938 р. площа була підпорядкована «для оборони дер-

жави і перейшла у власність ДОК – VI у Львові». Згодом тут було збудовано стадіон «Динамо».

1910 – початок видання у Львові часопису «Вісти з Запорожжя» – «органу руханкових, змагових, мандрівних і пожежних товариств», у якому висвітлювалися й питання розвитку в місті та на західноукраїнських землях футболу. Редактором часопису було обрано І. М. Боберського.

1910, вересень – виступ професора Івана Боберського перед учнями української державної гімназії у Перемишлі з методичною лекцією «Про основи методики тренувань і техніки гри в копаній м'яч», яка сприяла поживленню тренувальної роботи з футболу, створенню нових футбольних команд.

1910 – проведення футбольною командою Українського спортивного кружка «Сянова Чайка» Перемишлянської гімназії семи футбольних матчів з іншими командами, шість з яких перемишляни виграла й один звели внічию. Опікуном і куратором УСК «Сянова Чайка» був колишній вихованець гімназії Євген Любич, який одним з перших закінчив у Львові курси з підготовки вчителів руханки професора І. М. Боберського і з 1904 р. викладав у Перемишлянській гімназії фізичну культуру й проводив позакласну фізкультурно-масову роботу.

1911 – початок роботи (за порадою професора Івана Боберського) щодо створення спортивного товариства студентів вищих шкіл Львова. Особливо активними серед засновників були Степан Гайдучок – студент медичного факультету, Гриць Личаківський, Василь Паліїв і Матвій Яворський. Саме завдяки їхній невтомній праці 22 вересня 1911 р. були скликані загальні збори студентів, на яких вирішили заснувати спортивне товариство «Україна» і поклали розвиток серед студентської молоді різних видів спорту, в тому числі й футболу. 26 листопада намісництво Львова заявило, що не заперечує проти його заснування. Це була офіційна правова дата визнання студентського спортивного товариства «Україна». Першим головою товариства обрали Матвія Яворського (15.11.1885 – 3.11.1937), який став доктором історичних наук, а з 1929 р. академіком – ВУАН. (Розстріляний 3 листопада 1937 року на Соловках.)

1914 – видання у Львові останнього сокільського місячника «Вісти з Запорожжя» з інформацією про загальні збори спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», на яких виступив голова І. М. Боберський з пропозицією об'єднати окремі спортивні й стрілецькі товариства в єдине Руханково-стрілецьке товариство «Сокіл» з метою кращої організації і об'єднання сил, у тому числі й на ниві розвитку футболу.